مجله علوم پزشکی رازی دوره ۳۲، شماره پیوسته ۶۵، ۲۵ خرداد ۱۴۰۴ https://doi.org/10.47176/rjms.32.65

پژوهشی

ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی فرزندانشان در دوران کرونا و تدوین و اعتبار سنجی بسته آموزشی مبتنی بر آن

سوده امیرخانی دهکردی : دانشجوی دکتری، گروه مشاوره، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

سید حمید آتش پور : دانشیار، گروه روانشناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران (* نویسنده مسئول) hamidatashpour@gmail.com

محمدحسین فلاح : دانشیار، گروه مشاوره، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

چکیده

زمینه و هدف: انجام پژوهش‌های کیفی که بر اســاس تجربه زیســته والدین می‌تواند به تعدیل نگاه تربیتی کودکان کمک در شرایط بحرانی ویروسی مانند کرونا کمک کند؛ لذا هدف پژوهش حاضر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از تربیتی فرزندانشان در دوران کرونا و تدوین و اعتبارسنجی بسته آموزشی مبتنی بر آن بود.

روش کار: پژوهش حاضر کیفی از نوع پدیدارشناسی بود. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش شامل کلیه مادران دارای دانش‌آموزان دوره ابتدایی در دوران کرونا شــهر یزد (ســال ۱۴۰۱– ۱۴۰۰) که روش آموزش مجازی کلاس درس را تجربه کرده‌اند، تشــکیل می‌داد. در این پژوهش پس از پایان یافتن مصاحبه با اشباع داده‌ها و برای اطمینان با احتساب یک مورد بیشتر، ۱۰ شرکت کننده در مصاحبه حضور داشتند که همه آنها زن بودند و به عنوان مادران حداقل یک کودک زیر ۱۵ سال شناسایی شدند. اعتبارسنجی تخصصی بسته آموزشی مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین از مسائل تربیتی فرزندانشان در دوران کرونا شامل ۷ متخصص حوزه تعلیم و تربیت آموزشی و تربیتی و کارشناس آموزش مجازی که در زمینه پژوهش کیفی تجربه داشتند قرار گرفت.

یافته‌ها: مضامین به دست آمده بر اساس مصاحبه‌های میدانی تجربه زیسته والدین از مسائل تربیتی عبارتند از: همدلی و مدیریت شرایط نامطلوب، احساس غرق شدن (فرسودگی) والدین، انجام فعالیت‌های گروهی، پایبندی به مقررات نظم و انضباط کلاسی، عدم توجه به ویژگی‌های شناختی دانش‌آموزان، گفتگوی عاری از خشونت، تفریح و شادی از فعالیت‌های روزانه و ایجاد تعادل بین مشکلات کاری والدین و نیازهای یادگیرنده (فرزندان).

نتیجه‌گیری: به طور کلی می‌توان بیان کرد که تقویت آگاهی عمومی نســبت به مزلیای کاربرد فعالیت‌های فضــای مجازی و عواقب و همچنین اثرات عوامل مخرب فعالیت‌های آموزش از طریق فضــای مجازی و تقویت مشــارکت عمومی در زمینه‌های آموزش رسانه‌ای می‌تواند اثرات زیانبار ناشی از بحران‌های ویروسی را کاهش دهد.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

کلیدواژه‌ها

بسته آموزشی،

اعتبارسنجی،

مسائل تربیتی،

دوران کرونا

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۱۱

تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۳/۲۵

شیوه استناد به این مقاله:

Amirkhani Dehkordi S, Atashpour SH, Fallah MH. Perception of the Lived Experience of Parents with Primary School Children Regarding Their Children's Educational Issues During the Corona Era and the Compilation and Validation of an Educational Package Based on It. Razi J Med Sci. 2025(15 Jun);32.65.

Copyright: ©2024 The Author(s); Published by Iran University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the CC BY-NC-SA 4.0 (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.en).

*انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC-SA 4.0 صورت گرفته است.

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

Razi Journal of Medical Sciences. 2025(15 Jun);32.65. https://doi.org/10.47176/rjms.32.65

Original

Perception of the Lived Experience of Parents with Primary School Children Regarding Their Children's Educational Issues During the Corona Era and the Compilation and Validation of an Educational Package Based on It

Soode Amirkhani Dehkordi: PhD student Department of Counseling, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran
Seyyed Hamid Atashpour: Associate Professor Department of Psychology, Isfahan(Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran (* Corresponding Author) hamidatashpour@gmail.com
Mohammad Hossein Fallah: Associate Professor Department of Counseling, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran

Abstract

Background & Aims: Conducting qualitative research based on parents' lived experiences can help modify the educational approach towards children during critical viral crises such as the coronavirus pandemic. Therefore, the aim of the present study was to understand the lived experiences of parents with elementary school children regarding their children's upbringing during the COVID-19 pandemic, and to develop and validate an educational package based on it. Social networks and virtual space can significantly assist children in learning, gaining literacy, doing homework, creating motivation, and joining global scientific networks. However, this is not the whole story. Just as the internet can be liberating and enhance efficiency, it also has a high and swift capacity for causing harm. The findings of the research indicate that there is a direct relationship between how parents use social networks and how their children use them, especially in the first, second, and third grades of elementary school, since the children themselves have not yet entered the virtual space independently. Observational learning theory considers an individual's behavior to be the result of observing others' behavior, paying special attention to the role of parents as the child's first models. The cognitive perspective, which views any behavior as the result of interpreting information that the individual receives from the external environment, believes that a child learns to assign meaning to life events for the first time within the family environment and from parents. Consequently, by utilizing these factors in designing an educational package based on the parents' lived experiences of their children's educational issues, it is possible to prevent many behavioral abnormalities of students during the COVID-19 conditions and create the groundwork for directing the energy of parents and their children towards their flourishing. On the other hand, a critical review of conducted research showed that most studies concerning educational problems, academic performance, etc., have addressed the perspectives of teachers and students, and there is scarce research that has scientifically and practically examined the understanding of parents' lived experiences on this matter. Furthermore, a review of research conducted within the country regarding an educational package based on parents' lived experiences of their children's educational issues confirms the lack of comprehensive and extensive applied studies in this field. Therefore, investigating this topic will be important. However, relying on foreign studies in this area will not be very useful; rather, there is a fundamental need for regional and national investigations.

Methods: The present study was a qualitative phenomenological type. The participants in this research included all mothers with elementary school students during the corona era of Yazd city (year 1401-1400) who experienced the virtual

Keywords
Educational Package,
Validation,
Educational Issues,
Corona Era

Received: 01/03/2025
Published: 15/06/2025

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

classroom teaching method. In this research, after the end of the interview with data saturation and to be sure, including one more case, 10 participants were present in the interview, all of them were women and were identified as mothers of at least one child under 15 years of age. The specialized validation of the educational package based on the perception of parents' lived experience of their children's educational issues during the Corona era included 7 experts in the field of education and training and virtual education experts who had experience in the field of qualitative research.

Results: The themes obtained based on the field interviews of the parents' lived experience of educational issues are: empathy and management of adverse conditions, feelings of drowning (exhaustion) of parents, performing group activities, adhering to the rules of classroom discipline, not paying attention to students' cognitive characteristics, non-violent conversation, fun and happiness from daily activities and creating a balance between parents' work problems and learner's (children's) needs.

Conclusion: In general, it can be said that strengthening public awareness of the benefits of using virtual space activities and the consequences as well as the effects of destructive factors of education activities through virtual space and strengthening public participation in the fields of media education. It can reduce the harmful effects of viral crises. Furthermore, in the virtual space, there are scarce opportunities for forming teams and delegating learning activities, especially for doing homework and advancing projects. Under circumstances where, due to the state of emergency, students are prohibited from being physically together, their enthusiasm for collaborating on academic activities with their classmates remotely is greater than at other times. However, students miss out on learning and playing with their peers, which can itself lead to a decline in learning social skills. Given the limitation of human interactions, face-to-face communication is not possible, and interpersonal relationships are reduced. In a way, students' teamwork and the emotional relationships between students and teachers have also deteriorated, as the transmission of feeling and energy in education has diminished. The suspension of interactions, the quality of learning, and insufficient motivation are issues that have created physical and psychological consequences for children. Additionally, evidence from parents' lived experiences of parenting issues showed that due to families' lack of preparedness for virtual education, unconventional parental behaviors towards students have increased. Indeed, some interviewees stated that arguments and punishment of children occurred within the family, and some families became frustrated with their children's academic decline. Therefore, the results of the present study are consistent with the results of studies such as Chung et al. (2020) and Spinelli et al. (2020), which showed that the impact of quarantine on children's behavioral and emotional problems, as reported by parents, led to increased stress for both parents and children. Parents reported more problems, which resulted in harsher parental treatment of children at home.

Conflicts of interest: None
Funding: None

Cite this article as:
Amirkhani Dehkordi S, Atashpour SH, Fallah MH. Perception of the Lived Experience of Parents with Primary School Children Regarding Their Children's Educational Issues During the Corona Era and the Compilation and Validation of an Educational Package Based on It. Razi J Med Sci. 2025(15 Jun);32.65.

Copyright: ©2024 The Author(s); Published by Iran University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the CC BY-NC-SA 4.0 (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.en).

*This work is published under CC BY-NC-SA 4.0 licence.

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

مقدمه

در دسامبر ۲۰۱۹، نوع جدیدی از کرونا ویروس با همه‌گیری در انسان شناسایی شد (۱). سرعت انتقال این بیماری و مرگ و میر ناشی از آن، منجر به هراس مردم از ابتلا به این بیماری شد (۲). همه‌گیری ویروس کرونا جامعه‌ی ایران را از جنبه‌های گوناگون اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی تحت تاثیر قرار داده و حوزه‌های مختلف جامعه را دگرگون کرد (۳). در این راستا در اکثر کشورها آموزش حضوری در مدارس و دانشگاه‌ها تعطیل اعلام شد و امر تدریس با وضعیتی جدید روبرو شد به طوری که امکان ادامه تحصیل فقط با استفاده از ابزارهای ارتباطی از راه دور و معلمان مجبور به رو آوردن به تدریس آنلاین و تغییر سبک‌های تدریس خود متناسب با این فضا شدند (۴). از سویی، در سنین پایین اولین بار فرزندان از طریق خانواده‌هایشان با شبکه‌های اجتماعی موبایل بنیان آشنا می‌شوند. فرزندان به دلیل نوجویی، نوگرایی، هیجان جویی وهیجان طلبی، خود نمایی، مدگرایی و مانند آن، متوجه شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی می‌گردند (۵).

گشت وگذار در شبکه‌های اجتماعی علاوه برتجربه شگفت‌آوری که برای کودکان به ارمغان آورده، سرشار از معضلات و آسیب‌هایی است که والدین و مربیان به علت عدم آگاهی از این خطرها و برای نشان دادن علاقه و محبت خود به فرزندانشان با فراهم آوردن بستر مناسب، باعث مواجهه کودکان با مطالب نامناسب در این شبکه‌ها شدند. با این که انتقال اطلاعات و دانش در شبکه‌های اجتماعی امری مطلوب محسوب می‌شود اما نباید از تاثیرات سویی که براثر عدم فرهنگ سازی مناسب بر روان و رشد تربیتی کودکان می‌گذارد را غفلت کرد (۶). شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی می‌تواند به کودکان در علم آموزی، سوادآموزی، انجام تکالیف، ایجاد انگیزه و واردشدن در شبکه‌های علمی جهانی کمک شایانی کند اما این همه داستان نیست، اینترنت همان طور که می‌تواند آزادبخش و بالابرنده کارایی باشد، توانایی بالا و تندی در آسیب رساندن دارد (۷). یافته‌های پژوهش حاکی از این است که بین نحوه کاربری والدین از شبکه‌های اجتماعی و کاربری کودکانشان رابطه مستقیمی وجود دارد مخصوصا در پایه‌های اول، دوم و سوم ابتدایی چون هنوز خودشان وارد فضای مجازی نشده‌اند (۸). نظریه یادگیری مشاهده‌ای رفتار فرد را حاصل مشاهده رفتار دیگران می‌داند، به نقش والدین به عنوان اولین الگوهای کودک توجهی خاص دارد. دیدگاه شناختی هم که هرگونه رفتار را نتیجه تعبیر و تفسیر اطلاعاتی می‌داند که فرد از محیط خارج دریافت می‌کند، معتقد است که معنی دادن به وقایع زندگی را اولین بار، کودک در محیط خانواده و از والدین می‌آموزد (۹). به دلیل این اهمیت و نقشی که والدین در این دوره تحصیلی در رشد تربیتی و آموزشی دانش‌آموزان بر عهده دارند تا دوره‌های تحصیلی آینده شکل بگیرد، لازم است کارکردهای مهم این دوره از نگاه فعالیت آموزشی و تربیتی شناخته شود تا جایگاه فعالیت والدین مجال بررسی پیدا کند (۱۰). محققان وابستگی دانش‌آموزان به فضای مجازی در سال‌های اخیر را یکی از چالش‌های اصلی والدین و مدارس برشمرده است که این امر در حال حاضر با توجه به مجازی شدن کلاس‌ها و استفاده بیشتر دانش‌آموزان از اینترنت به مشکلی فراگیرتر تبدیل شده و شواهد پژوهشی نشان می‌دهد یکی از چالش‌های آموزش مجازی در دوران کرونا عدم همکاری مناسب والدین و بی‌انگیزگی دانش‌آموزان می‌باشد (۱۱). انجام پژوهش‌های کیفی که بر اساس تجربه زیسته والدین می‌تولند به تعدیل نگاه تربیتی کودکان کمک کند. تجربه زیسته بر تجربه درونی افراد تأکید می‌کند (۱۲). به نظر می‌رسد کشف ادراک تجربه زیسته والدین در ارتباط با ویژگی‌ها، رفتارها، تعامل‌ها واکنش‌های بین خود دانش‌آموزان، خانواده، آموزش مجازی، معلمان و مدرسه موجب شناسایی عوامل بالقوه مثبت می‌شود (۱۳). در نتیجه، با به کارگیری این عوامل در طراحی بسته آموزشی مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین از مسائل تربیتی فرزندان، می‌توان از بسیاری ناهنجاری‌های رفتاری دانش‌آموزان در شرایط کرونا جلوگیری و زمینه را فراهم کرد تا انرژی والدین و فرزندانشان در جهت بالندگی آنان هدایت شود. از سوی دیگر، مروری نقادانه بر پژوهش‌های انجام شده نشان داد که در اکثر تحقیقات در خصوص مشکلات تربیتی، عملکرد تحصیلی و ... از دیدگاه معلمان و دانش‌آموزان پرداخته

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

شده و کمتر پژوهشی است که به صورت علمی و کاربردی، به بررسی فهم تجربه زیسته والدین از این موضوع پرداخته باشد. همچنین مروری بر تحقیقات صورت گرفته در داخل کشور، درباره بسته آموزشی مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین از مسائل تربیتی فرزندان مؤید نبود مطالعات جامع و گسترده کاربردی در این زمینه است، بنابراین بررسی این موضوع حائز اهمیت خواهد بود؛ اما در این زمینه تکیه بر پژوهش‌های خارجی چندان مفید نخواهد بود، بلکه به بررسی‌های منطقه‌ای و کشوری نیاز اساسی وجود دارد. لذا، هدف اصلی این پژوهش، فهم پدیدارشناسانه ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی فرزندانشان در دوران کرونا و تدوین و اعتبار سنجی بسته آموزشی مبتنی بر آن است. بر این اساس سؤال اصلی پژوهش به این صورت مطرح خواهد شد: «تجربه شخصی زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی فرزندانشان در طول زمان دوران کرونا چیست؟. اعتبار محتوایی تخصصی (مبتنی بر نظر متخصصان) بسته آموزشی مبتنی با تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع ابتدایی از مسائل آموزشی و تربیتی فرزندانشان در دوران کرونا چگونه است؟

روش کار

پژوهش حاضر کیفی از نوع پدیدارشناسی است و به تدوین بسته آموزشی متناسب با یافته‌های پژوهش می‌انجامد. این مقاله زیر نظر کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد و با کد اخلاقی به شناسه IR.IAU.YAZD.REC.1401.007 انجام گرفته است. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش شامل کلیه مادران دارای دانش‌آموزان دوره ابتدایی در دوران کرونا شهر یزد (سال ۱۴۰۱- ۱۴۰۰) که روش آموزش مجازی کلاس درس را تجربه کرده‌اند، تشکیل می‌داد. نتیجه این پژوهش به آنان قابل تعمیم است که طی دوران کرونا با چالش‌های آموزش آنلاین و از راه دور مواجه بودند. به منظور تعیین حجم نمونه والدین دارای دانش‌آموزان دوره ابتدایی در دوران کرونا شهر یزد، در این مرحله از بین جامعه مورد مطالعه از رویکرد هدفمند ملاک محور و معیار اشباع نظری استفاده شد. که این روش نمونه‌گیری حاکی از انتخاب محل‌ها یا افرادی بود که پژوهشگر می‌تواند به راحتی به آنها دست پیدا کرده، به آسانی داده‌ها را جمع آوری نماید و تعداد افراد مصاحبه شونده به اشباع نظری سوال‌های پژوهش بستگی‌دارد. اشباع نظری زمانی اتفاق خواهد افتاد که پژوهشگر به این نتیجه برسد که در مرحله‌ای از کار به پاسخ‌ها و مفاهیم مشابه دست یافته است. در این پژوهش پس از پایان یافتن مصاحبه با اشباع داده‌ها و برای اطمینان با احتساب یک مورد بیشتر، ۱۰ شرکت کننده در مصاحبه حضور داشتند که همه آنها زن بودند و به عنوان مادران حداقل یک کودک زیر ۱۵ سال شناسایی شدند (دانش‌آموزان دوره ابتدایی در دوران کرونا) و حاضر به مصاحبه و در اختیار قراردادن تجربیات خود بوده، انتخاب و به روش مصاحبه اطلاعات گردآوری شد. بنابراین، انتخاب مشارکت کنندگان در این مطالعه، با استفاده از روش‌نمونه‌گیری غیراحتمالی نظری و هدفمند و داوطلب با حداکثر تنوع انجام گرفت. تعداد نمونه‌های مورد نیاز برای انجام مصاحبه بستگی به هدف مطالعه دارد.

معیارهای ورود به مصاحبه مشارکت‌کنندگان شامل موارد زیر بود: نمونه پژوهش والدین دارای فرزندان مقطع ابتدایی در دوران کرونا؛ سن حداقل ۳۰ و حداکثر ۴۵ سال؛ توانایی فهم استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تمایل به مشارکت و در اختیار گذاشتن تجارب خود و علاقه‌مندی به فهم ماهیت و معنای تجربه خویش در مصاحبه.

برای بررسی محتوای مصاحبه‌های صورت گرفته با والدین دانش‌آموزان دبستانی (ابتدایی دوره اول و دوم) شهر یزد از روش تحلیل داده‌های پدیدارشناسی با روش هفت مرحله‌ای پدیدارشناسی توصیفی کلایزی استفاده شد. بر این اساس، در این پژوهش ابتدا متن رونویسی شده هر مصاحبه چندین بار خوانده شد تا مفهومی از کل متن فهمیده شود. در مرحله دوم، عبارات و جملات مهم مرتبط با تجربه والدین از پدیده مورد نظر، یعنی مسائل آموزشی و تربیتی فرزندانشان

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

در دوران کرونا، از متون رونویسی شده استخراج شد. در مرحله سوم، فرموله کردن معانی انجام شد که طی آن مفهوم عبارات مهم توضیح داده شد. در مرحله چهارم، همه معانی فرموله شده در مقوله هایی که ساختار منحصربه فردی از خوشه های مضمونند گروه بندی شدند. در مرحله پنجم، خوشه‌های مضمون با هم ادغام شدند تا سازه‌های مضمون مجزا را تشکیل بدهند. با ادغام همه مضمون‌های این مطالعه در همدیگر، ساختار کلی پدیده مورد نظر استخراج شد. در مرحله ششم، تقلیل یافته‌ها انجام گردید که به واسطه آن توصیفات زائد، نامناسب و اغراق آمیز از کل بخش زدوده شد. درنهایت، اعتباریابی نتایج انجام گردید. برای این منظور ابتدا با گردآوری داده‌های کیفی به شناسایی آثار متعدد پدیده مورد نظر پرداخته شده و پس از تجزیه و تحلیل داده ها در مرحله بعد بسته آموزشی مناسب با این پدیده تهیه و تدوین می‌شود.

در این پژوهش در جهت بررسی تجارب وللدین در مسائل تربیتی در پایه ابتدایی در دوران کرونا شیوه جمع‌آوری داده‌ها از نوع مصاحبه نیمه ساختاریافته بود که با استفاده از «راهنمای مصاحبه» صورت گرفت؛ یعنی سؤالات و موضوعات مکتوب که باید در یک توالی خاص دنبال شوند اما در صورت طرح مضامین جالب در خلال مصاحبه نیز دست محقق برای پرسیدن سؤالات پیش‌بینی نشده باز است. در مصاحبه نیمه ساختاریافته، شرکت‌کنندگان می‌توانند بر تجربه‌های خود درباره موضوع دلخواه بحث نمایند. در این پژوهش مصاحبه با طرح ۲ سوال کلی که ساختار اصلی مصاحبه را تشکیل می‌دادند عبارت بودند از: «تجربه خودتان را در مورد مشکلات و موانع آموزشی و تربیتی فرزندتان در پایه ابتدایی در هنگام تعطیلی مدارس در دوران کرونا را بیان نمایید ... .». و «تجربه شخصی شما از چالش‌های آموزش مجازی و اثرات آن بر دانش‌آموز در پایه ابتدایی در دوران کرونا چه است؟». به تناسب پاسخ‌های پاسخ‌گویان، در صورت لزوم، برای توضیح بیشتر مشارکت‌کنندگان از ادراک خود، سؤال‌های تکمیلی پرسیده شد. این مصاحبه‌ها با سؤالات انتها باز (بازپاسخ) شروع و بر اساس صحبت‌های مشارکت‌کنندگان هدفمند می‌شود.

در این پژوهش با توجه به جامعه آماری مورد بررسی، غالب مصاحبه‌های انجام شده با شرکت کنندگان در جاهایی که شرکت کننده احساس راحتی داشت، جایی که بتوان مکانی آرام و به دور از سر و صدا یافت، انجام پذیرفت. در خصوص زمان، هر مصاحبه به طور متوسط بین ۳۵ دقیقه تا یک ساعت به طول انجامید. در این پژوهش با اجازه از طرف شرکت کننده و در صورت راحت بودن نسبت به ضبط صدا از این ابزار استفاده شد و فقط پرسش اولیه پرسیده و شرکت کننده همه‌ی اطلاعات مورد نیاز پژوهشگر را بیان می‌کرد و سخنان آنها با تمام جزئیات حتی به صورت عامیانه یادداشت‌برداری شد. سوالات در این مصاحبه در رابطه با تجارب، احساسات و عقاید مشارکت کنندگان در تحقیق در رابطه با موضوع مورد مطالعه «ادراک تجربه زیسته والدین از مسائل تربیتی فرزندانشان در دوران کرونا» بود.

از روش پایایی بازآزمون برای محاسبه پایایی مصاحبه‌های انجام گرفته، استفاده شد. برای محاسبه پایایی بازآزمون از میان مصاحبه‌های انجام گرفته چند مصاحبه به عنوان نمونه انتخاب شده و هر کدام از آنها در یک فاصله زمانی کوتاه و مشخص دو بار کُدگذاری می‌گردند. سپس کُدهای مشخص شده در دو فاصله زمانی برای هر کدام از مصاحبه‌ها با هم مقایسه شد. روش بازآزمایی برای ارزیابی ثبات کدگذاری پژوهشگر به کار رفت ولی با این اشکال روبرو است که نتایج حاصله از آزمون مجدد می‌تولند تحت تاثیر تمرین (تجربه) و حافظه کدگذار قرار گرفته و بنابراین منجر به تغییر در قابلیت اعتماد کدگذاری گردد. در هر کدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که در دو فاصله زمانی با هم مشابه هستند با عنوان «توافق» و کدهای غیرمشابه با عنوان «عدم‌توافق» مشخص شد.

اعتبارسنجی تخصصی بسته آموزشی مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین از مسائل تربیتی فرزندانشان در دوران کرونا شامل ۷ متخصص حوزه تعلیم و تربیت آموزشی و تربیتی و کارشناس آموزش

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

جدول ۱- خلاصه‌ای از پروتکل بسته آموزش مسائل تربیتی مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دانش‌آموزان دبستانی در دوران کرونا

جلسه	هدف	محتوای هر جلسه
اول	معرفی و آشنایی/ آموزش همدلی	ایجاد جو مثبت جهت تشویق اعضا بمنظور شرکت در جلسات، بیان اهداف پژوهشی، چگونگی روند پژوهش، تعداد جلسات و قوانین و مقررات گروه آموزشی
دوم	شناخت ذهن	ذهن آگاهی و افزایش ظرفیت خودمشاهده گری، توانایی آگاهی از تجربه ذهن در لحظه، استعاره سخت افزار و نرم افزار
سوم	۱. مساله "کنترل" است!	تمرکز بر پاسخ های رفتاری خود بعنوان مشکل، قانون "پذیرش"
چهارم	۲. ارزشهای زندگی	تفاوت "تحمل" و "پذیرش"، شناسایی و تصریح ارزشها
پنجم	۳. بررسی ارزش ها و موانع	بررسی اثر زندگی مبتنی بر ارزشها در والدین بر ارتباط آنها با کودکان، ارایه استعاره برای انتقال مفاهیم ذهن و ارزش ها به کودکان
ششم	٤. مدل گفتگوی عاری از خشونت	قدرت ذهن آگاهی ، رابطه والد-فرزندی
هفتم	٥. تعامل بازی محور با کودک	توانایی برنامه ریزی، سبک والدگری
هشتم	٦. جمع بندی جلسات	مرور پیشرفت و توان افزایی ، تعمیم آموخته‌ها به مسائل زندگی

مجازی که در زمینه پژوهش کیفی تجربه داشتند قرار گرفت. مبنای انتخاب حجم نمونه کسب توافق ۰/۸ (چهار پنجم) بود.

از آنجا که بسته آموزش مسائل تربیتی مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دانش‌آموزان دبستانی (ابتدایی) در دوران کرونا به صورت یک مدل تعریف شده و متناسب با فرهنگ ایرانی آماده و در دست نبود، طرح درمانی محقق ساخته توسط پژوهشگر تهیه و تدوین شد. در جلسات آموزشی از شیوه‌هایی چون بحث گروهی، ارائه الگو یا سرمشق در قالب روایات و داستان‌هایی برخاسته از تجربه زیسته والدین، متون ادبی و با اقتباس از تکنیک‌های درمان‌های مختلف (مدیریت مثبت، آموزش سرمشق پذیری، ذهن‌آگاهی، تعهد و پذیرش ...) و نیز تکالیف خانگی استفاده به عمل آمد. پس از تهیه بسته آموزشی، بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا در اختیار هفت متخصص قرار گرفت. این متخصصان امتیازات خود را راجع به ساختار، فرآیند و محتوای هر یک از جلسات، در قالب دو پرسشنامه جداگانه نظرسنجی ارئه کردند. در پایان فرم ارزیابی محتوایی و تخصصی نیز امکان ارایه پیشنهادها و نظرات اصلاحی هر یک از متخصصان در جهت ارتقاء محتوا، ساختار و فرآیند دو بسته آموزشی فراهم بود. در مرحله بعد نظرات تخصصی هفت متخصص بررسی شده و نظرات اصلاحی آن‌ها در بسته‌های آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا اعمال و بسته نهایی آموزشی آماده شد (جدول ۱).

تجزیه وتحلیل داده‌ها از روش «تحلیل مضمون» استفاده شد. برای جلوگیری از قضاوت ذهنی پژوهشگر و تایید یافته‌ها پس از مستندسازی مصاحبه‌ها، در اختیار چند نفر متخصص تعلیم و تربیت آموزشی و تربیتی و کارشناس آموزش مجازی که در زمینه پژوهش کیفی تجربه دارند قرار گرفت. و روش تحلیل داده‌ها در بخش اعتبارسنجی تخصصی شامل محاسبه روش ضریب توافق بین ارزیلبان بود. بعد از تعقیب بر اساس تجارب زیسته والدین از مسائل تربیتی فرزندانشان در دوران کرونا و مقوله‌هایی که حاصل گردید از آن تجربه مطابق نیازمندی‌های والدین در شرایط همه‌گیری محتوایی را تنظیم کرده و پروتکل بسته آموزشی مبتنی بر تحلیل ادراک تجارب زیسته والدین از مسائل تربیتی تدوین و بومی‌سازی شد.

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

یافته‌ها

۱۰ نفر والدین دانش‌آموزان دبستانی (ابتدایی دوره اول و دوم) شهر یزد در این مطالعه شرکت کردند. برای اکثر خانواده ها در پژوهش حاضر، این زنان بودند که مسئولیت آموزش خانگی را به عهده گرفتند، که منعکس کننده روند کلی است که احتمال مشارکت مادران/زنان در فعالیت‌های آموزشی کودکان بیشتر پدران است. سن آنها در محدوده‌ی ۳۰ تا ۴۵ سال می‌باشد و میانگین سنی شرکت کنندگان ۳۳/۱ است. در کل این مصاحبه‌ها، شرکت کننده‌ها تشویق می‌شوند که هر چه بیشتر در مورد تجربه‌هایشان صحبت کنند و در مورد احساس‌شان و افکارشان و عملکردشان و تجارب زیسته از مسائل آموزشی و تربیتی فرزندانشان در دوران کرونا بطور فردی و اجتماعی و هر چه بیشتر و عمیق‌تر فکر کنند و در موردش صحبت کنند.

مادر شرکت کننده ۱ (۳۵ سال): از مشکلات دوران کرونا در آموزش کودکان این است که در آموزش مجازی حتما باید یک فرد پا به پای کودک برای آموزش باشد . چون برای مثال پسر من که در آن دوران دانش‌آموز کلاس اول بود، هنوز توانایی خواندن نداشت که به تنهایی بتواند از طریق گوشی مطالب ارسالی معلم را بخواند و جواب بدهد. در کل درگیری والدین با فرزندانشان بیشتر بود و این برای والدینی که مادر فاقد سواد و پدر هم شاغل و یا مثل ما هر دو شاغل بودند مشکل بزرگی ایجاد می‌کرد. همچنین برخی خانواده‌ها که مثل ما چند دانش‌آموز داشتند، نداشتن گوشی به تعداد دانش‌آموزان در خانه و عدم توانایی مالی برای تهیه آن و مشکلات دسترسی به اینترنت از جمله مواردی هستند که این شیوه آموزش را برای والدین مشکل کرده بود. بله سعی کنید همزمان به ۲ کودک در موضوعات مختلف کمک کنید.

مادر شرکت کننده ۲ (۳۷ سال): در واقع با توجه به میزان سواد و علم والدین دانش‌آموز هم مطالب درسی را از طریق مجازی و در خانه از والدین می‌آموخت. این در صورتی است که والدین فاقد تحصیلات عالیه با توجه به تغییرات زیاد دروس و نحوه آموزش آنها به مشکل برمی‌خورند و میزان یادگیری کودک کاهش پیدا می‌کرد. در مدرسه با وجود تنوعی که دانش آموزان دارند از جمله ورزش، نقاشی، زنگ تفریح وحتی رفت آمدی که دارند روی اخلاق و روحیات بچه‌ها خیلی تاثیر گذار است ولی در آموزش مجازی مدرسه و خونه یکی شده و یکنواخت است. مادرها استرس خیلی زیادی دارند.عصبی،کلافه و کج خلق و افسرده بودم. بیشتر شدن اختلافات با همسر م بخاطر تغییر اداره امورات خلنه و خسته بودن من - آموزش مجازی خوب است اما یکی از مشکلات آموزش مجازی یادگیری بچه‌ها در دروسی مانند ریاضی است که به دلیل عدم یادگیری دقیق، زحمت آموزش این دروس اغلب بر دوش مادر افتاده است. ولی باید برای درس‌هایی مثل ریاضی یک ابتکاری داشته باشیم. چون مثلاً بچه من آن شکلی فقط همان موقع یاد می‌گرفت و بعد دوباره یادش نیست و کودک هم نمی‌گفت که خوب یاد نگرفته است و من خودم باید جای معلم بنشینم و یادش بدهم. سه کودک در سطوح مهارتی مختلف با انگیزه و توانایی متفاوت برای تمرکز بر وظایف در دست اقدام. ممکن است مادرایی بودند که بلد نبودند و کودک هم نمی‌گفت که خوب یاد نگرفته است.

فرزندان آنها مانند سابق علاقه و توجهی به درس و آموزش نشان نمی‌دادند و رغبتی برای انجام دادن تکالیف خود نداشتند. برای دانش‌آموزان دبستانی انجام دادن صحیح و به موقع تکالیف اغلب تحت پیگیری‌های مادر حاصل می‌شد و وسواس تکلیف به جای افتادن بر دوش دانش‌آموزان بر دوش مادر افتاده بود و اسباب استرس و اضطراب مضاعف برای آنان را ایجاد کرده است.

مادر شرکت کننده ۳ (۳۹سال): کودکم انگیزه‌ای برای انجام تکالیف را برای جواب به معلم انجام می‌دهند نه برای یادگیری مطالب. برای نوشتن مشق بی قراری می کند. یک جا نمی شیند. مدام غر می زند که خسته ام. دستم درد گرفت. کلافه است و این رفتارهای او من را هم کلافه می کند و از کوره در می روم! خودم (مادر) از ترس کرونا، اغلب چند روزی

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

جدول ۲- مضامین پایه شناسایی شده تجربه زیسته والدین از مسائل تربیتی فرزندان در دوران کرونا

ردیف	مضامین پایه	شواهد
۱	همدلی	- در دوره قرنطینه کرونا که نمی‌شد بیرون بروند، یا پشت‌بوم یا حیاط، بعضی وقت‌ها پیش خودم می‌گفتم خوبه که تلفن هست، تماس تصویری هست تا بچه‌ها یکمی دلشان باز بشود و یاد بگیرند که لااقل ارتباط کلامی داشته باشند - در دوران کرونا در ارتباط با فرزندم، روز به روز دچار چالش و مشکلات بیشتری می‌شدم و احساس می‌کردم اعتبار و محبوبیتم کم و کمتر می‌شود و نصیحت‌ها و تذکراتم تاثیرگذار نیست. - بچه‌ها ارتباطات با دوستان همسالانشان ندارند و روابط اجتماعی افت کرده بود.
۲	احساس غرق شدن والدین	-افزایش تعارض بیشتر با همسر بخاطر تغییر اداره امورات خانه و خسته بودن مادر، مادران عصبی و افسرده می‌شوند. -خودم (مادر) از ترس کرونا، اغلب چند روزی مرخصی می‌گرفتم، هم استرس مریضی را داشتم هم این داستان مدرسه توی خانه را. به خدا کلافه شدم. احساس می‌کنم افسردگی گرفته بودم. -خیلی ناراحتم. -مادرها استرس خیلی زیادی دارند.عصبی،کلافه و کج خلق و افسرده بودم. بیشتر شدن اختلافات با همسرم بخاطر تغییر اداره امورات خانه و خسته بودن من - -به خدا کلافه شدم. احساس می‌کنم افسردگی گرفته بودم.
۳	حذف انجام فعالیت‌های گروهی	- بچه‌ها ارتباطات با دوستان همسالانشان ندارند و روابط اجتماعی‌شان افت کرده است. - مهارت کار گروهی در بچه‌ها افت کرده است.
۴	کاهش پایبندی به مقررات نظم و انضباط کلاسی	-بچه‌ها راحت طلب شده‌اند (گاهی دراز کشیده درس گوش می‌دهند) -همه چیز در خانه حول بچه می‌چرخد. -بچه‌ها به سختی دل به کار می‌دهند و باید با هزار ترفند آن‌ها را آماده کنی، زمانی هم که پسرم آموزش می‌گرفت حواسش به پیام‌هایی که برای خانم معلم می‌آمد، میزان شارژ باتری و همه چیز بود به جز جایی که باید باشد. -در آموزش مجازی مدرسه و خونه یکی شده و یکنواخت است
۵	عدم توجه به ویژگی‌های شناختی دانش‌آموزان ۲.	- گوشی داغ می‌شود دست بچه عرق می‌کند کلافه می‌شود - استرس بچه که مادر از کنارش بلند شود (استرس اینکه اشتباهی دستش بخورد روی دکمه و صفحه برود ...) - در مدرسه با وجود تنوعی که دانش آموزان دارند از جمله ورزش، نقاشی، زنگ تفریح وحتی رفت آمدی که دارند روی اخلاق و روحیات بچه‌ها خیلی تاثیر گذار است ولی در آموزش مجازی مدرسه و خونه یکی شده و یکنواخت است. - بچه‌ها شاداب نبودند. - تمرکز بچه پایین آمده است. - جدی نگرفتن بچه‌ها
۶	مدل گفتگوی عاری از خشونت	- بچه‌های کم سن‌تر پدر و مادران شاغل مراقبان ناتوانی مثل مادربزرگ دارند که استرس و اضطراب بچه خیلی در کلاس مجازی بیشتر می‌شود. - مادرها با بچه‌ها در تنش و تعارضند که: «بچه بنشین پای گوشی؛ الان معلم صدایت می‌کند ...». - رابطه مادر– فرزندی کم شده و گاهی مادر به معلمی سختگیر تبدیل می‌شود. - ساعت خواب و بیداری بچه‌ها و برنامه غذایی صبحانه و ناهار نظم درستی ندارد. - گفتگو در خانواده کم شده و خشم در بچه‌ها افزایش یافته است.
۷	تفریح و شادی از فعالیت‌های روزانه	- در آموزش مجازی به دلیل درگیری زیاد والدین با کودکان در یادگیری، بازی گوش بودن بچه‌ها و عدم شناخت والدین از شیوه‌های تدریس برای یاددادن مطالب به بچه‌ها که گاهی سعی می‌کردند با دعوا به کودکشان یاد دهند که باعث زدگی کودکانشان از درس و مدرسه، سرخوردگی کودک و همچنین ایجاد اعصاب خوردی برای خود والدین می‌شد به خصوص والدینی که چند فرزند در حال تحصیل داشتند. - بچه تازه بعد از ظهر انتظار دارد مادر خسته با او بازی کند یا او را پارک ببرد. - بچه‌ها در دوران قرنطینه ترجیح می‌دادند به‌جای انجام کارهای مهم و ضروری مثل نوشتن تکالیف مدرسه به کارهای دیگری همچون بازی کردن با اسباب بازی‌هایشان یا تماشای تلویزیون بپردازند - بچه‌ها وقتی کسی (مادر) کنارشان نیست سر کلاس یا بازی می کنند یا کارتون می بینند یا با بقیه چت می‌کنند - بچه‌ها به جای انجام تکالیف درسی شان مشغول بازی هستند. - بچه‌ها کلافه بوده و بد خلق می‌شوند چون مثل سابق انرژی تخلیه نمی‌شود. - در کنار درس و مشق برای بچه‌ها قصه و داستان می‌گفت و کارهای دیگه انجام می‌داد و بچه‌ها در کنار دوستانشان و بازی‌ها انرژی زیادی مصرف می‌کردند خیلی خوب بود. در دوره قرنطینه کرونا که نمی‌شد بیرون بروند، یا پشت‌بوم یا حیاط، بعضی وقتها پیش خودم می‌گفتم خوبه که تلفن هست، تماس تصویری هست تا بچه‌ها یکمی دلشان باز بشود و یاد بگیرند که لااقل ارتباط کلامی داشته باشند .
۸	تعادل بین خواسته‌های شغلی والدین و نیازهای یادگیرنده (فرزندان)	- مادر فاقد سواد و پدر هم شاغل و یا مثل ما هر دو شاغل - مادران شاغل عملاً مشکلات بیشتری با درس‌خواندن بچه‌ها دارند

مرخصی می‌گرفتم، هم استرس مریضی را داشتم هم این داستان مدرسه توی خانه را. به خدا کلافه شدم. احساس می‌کنم افسردگی گرفته بودم.

تکالیف عملی کودک (مانند کاردستی و آزمایش‌ها و

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

تهیه وسایل) بیشتر بر عهده والدین تا بچه‌ها می‌باشد، که از توان یک بچه دبستانی اساساً بیشتر است.

مادرها در حقیقت به جای بچه‌ها درس می‌خوانند و برای انجام تکالیف درسی بچه اش خیلی درگیر و پای موبایل هستند

بچه‌ها به جای انجام تکالیف درسی‌شان مشغول بازی هستند.

مادرها با بچه‌ها در تنش و تعارضند که: «بچه بنشین پای گوشی؛ الان معلم صدایت می‌کند ...».

استرس بچه که مادر از کنارش بلند شود (استرس اینکه اشتباهی دستش بخورد روی دکمه و صفحه برود ...)

بچه حوصله‌اش سر می‌رود که از ۸ صبح تا حدود ۱ ظهر از طریق صفحه کوچک گوشی با کلاس ارتباط برقرار کند

گوشی داغ می‌شود دست بچه عرق می‌کند کلافه می‌شود

مادر به کارهای خانه نمی‌رسد آشپزی و نظافت عملاً راکد است

کار کردن در آزمایشگاه و نگهداری از خانه و در عین حال تلاش برای حفظ وضعیت عادی».

مادر شرکت کننده ۴ (۴۲ سال): من و شوهرم هر دو کارگر ضروری هستیم و تلاش می‌کنیم تا توجه/تعاملی را که فرزندانم به آن نیاز دارند همراه با کار خودمان ارائه کنیم. در آن شرایط من دو دختر ۷ ساله و ۹ ساله داشتم. شرایطم خیلی سخت شده بود. خیلی خسته شدم. واقعاً دیگه اعصابم نمی‌کشید. آموزش مجازی برای من که خیلی تجربه بدی بوده و اصلاً به نظرم خوب نیست، چون هی باید حرص بخوری، بحث کنی، دعوا کنی تا بچه بشیند پای کلاس ودرس مجازی ...

رابطه مادر- فرزندی کم شده و گاهی مادر به معلمی سختگیر تبدیل می‌شود.

تمرکز بچه پایین آمده است.

همه چیز در خانه حول بچه می‌چرخد.

جدی نگرفتن بچه‌ها

ساعت خواب و بیداری بچه‌ها و برنامه غذایی صبحانه و ناهار نظم درستی ندارد.

گفتگو در خانواده کم شده و خشم در بچه‌ها افزایش یافته است.

وقتی دو یا سه فرزند دارند که هر سه مجازی درس می‌خوانند، رسیدگی خیلی سخت می‌شود

مادر شرکت کننده ۵ (۴۱ سال): بچه‌ها وقتی کسی (مادر) کنارشان نیست سر کلاس یا بازی می کنند یا کارتون می بینند یا با بقیه چت می‌کنند. فکر نمی‌کنم تعامل کافی با مدرسه وجود داشت. بنابراین ما چنین ارتباطی با مدرسه نداشتیم. دخترم، به خصوص در کلاس ششم، به بازخورد و ارتباط بسیار بیشتری نیاز داشت، اما او این را نداشت.

بچه‌های کم سن‌تر پدر و مادران شاغل مراقبان ناتوانی مثل مادربزرگ دارند که استرس و اضطراب بچه خیلی در کلاس مجازی بیشتر می‌شود.

متاسفانه به خاطر حساب نبردن یا همان رودربایستی نداشتن با پدر و مادر زیاد پای تکالیف نمی‌نشستند، پسرم کلاس و تکالیف درسی را زیاد جدی نمی‌گرفت. شاید مدرسه و فضای آنجا بیشتر به جدیت موضوع و یادگیری، عکس‌العمل نشان بدهد و کلاً بعضی از بچه‌ها به قول معلم‌شان که بیان کردند؛ در جلسات آموزشی بصری هستند و این حس بصری بودن شاید با فیلم انتقال پیدا نکند. برای شخص پسر من این موضوع صدق می‌کرد. همین موارد باعث می‌شد که یک خورده با تعویق انداختن و ساده جلوه دادن مشق‌ها عقب بیوفتند.

بچه‌ها به سختی دل به کار می‌دهند و باید با هزار ترفند آن‌ها را آماده کنی، زمانی هم که پسرم آموزش می‌گرفت حواسش به پیام‌هایی که برای خانم معلم می‌آمد، میزان شارژ باتری و همه چیز بود به جز جایی که باید باشد.!!!

باید بین کار و کمک/ وقت گذرانی با فرزندانم تصمیم بگیرم .... گناه زیاد».

مادر شرکت کننده ۶ (۳۶ سال): در دوران کرونا در ارتباط با فرزندم، روز به روز دچار چالش و مشکلات بیشتری می‌شدم و احساس می‌کردم اعتبار و محبوبیتم کم و کمتر می‌شود و نصیحت‌ها و تذکراتم تاثیرگذار

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

نیست.

بچه‌ها راحت طلب شده بودند (گاهی دراز کشیده درس گوش می‌دادند)

معلم هرگونه کم کاری بچه را در فهم درس یا به خصوص در ارسال تکالیف مستقیم و غیر مستقیم متوجه مادر می‌داند

مادران شاغل عملاً مشکلات بیشتری با درس‌خواندن بچه‌ها دارند

بچه کلافه بوده و بد خلق می‌شد چون مثل سابق انرژی تخلیه نمی‌شود.

بچه تازه بعد از ظهر انتظار دارد مادر خسته با او بازی کند یا او را پارک ببرد.

انگیزه و ذوقی که صبح برای کلاس رفتن بیدار شود، نیست.

بچه‌ها در دوران قرنطینه ترجیح می‌دادند به‌جای انجام کارهای مهم و ضروری مثل نوشتن تکالیف مدرسه به کارهای دیگری همچون بازی کردن با اسباب بازی‌هایشان یا تماشای تلویزیون بپردازند و در دوره پساکرونا معمولاً در مدرسه اهمیتی به یادگیری مطالب نمی‌دهند و در دیگر فعالیت‌ها نیز همین‌گونه رفتار می‌کنند.

مادر شرکت کننده ۷ (۳۳ سال): من یک مادر سی و سه ساله هستم. یک بچه ۸ ساله دارم. گاهی خیلی لجباز می‌شود و می‌خواهد به زور به خواسته‌اش برسد. چند روز پیش توی که هر کاری کردم نمی‌آمد پای گوشی بنشیند. من می‌خواستم از درس کلاس عقب نیفتد. منهم کتکش زدم. و الانم که بهش فکر می کنم خیلی ناراحتم. اما در این موارد از راهنمایی و حمایت معلم و مدیر استفاده می‌کردم و خیلی به من کمک می‌شد.

زمانی که قرنطینه بودیم، ما عکس‌های کار بچه‌هایمان را می‌فرستیم، و دوستانشان در کلاس عکس‌هایی را می‌فرستادند. معلم آن‌ها را اصلاح و پس می‌فرستاد. تعامل منظم با معلم از طریق تماس های تلفنی، ... به عنوان وسیله‌ای برای برقراری ارتباط و حفظ ارتباطات مثبت تلقی می‌شد. بنابراین این نوع چیزها واقعاً ارتباط برقرار می‌کرد.

مادر شرکت کننده ۸ (۳۹ سال): در دوران کرونا فکر می‌کنم مدرسه واقعاً معلمان را برای موفقیت در یادگیری خانگی آماده کرده بود. به هر حال معلم با اطمینان از فناوری اطلاعات و ارتباطات در کلاس درس بسیار استفاده می‌کند. او واقعاً به خوبی از آنها پشتیبانی می کرد و هر روز که اول صبح یک ویدیو می گرفت، این چیزی است که ما امروز به آن نگاه می‌کنیم. عدم نظارت کافی والدین به استفاده دانش‌آموزان از فضای مجازی به دلیل طولانی بودن زمان آموزش و مشغله‌های پدر ومادر و نیز بی اطلاعی یا بی‌توجهی برخی از والدین از آسیب‌های فضای مجازی و پایین بودن سطح سواد رسانه‌ای برخی از بخصوص مادران یکی از جدی‌ترین مشکلات تحصیلی دانش آموزان درپساکروناست.

مادر شرکت کننده ۹ (۴۵ سال): از مشکلات آموزش مجازی به دلیل همکاری نکردن کودک با مادر، نبودن جو رقابتی بین دانش‌آموز با همکلاسی‌هایش و عدم تکرار دروس باعث می‌شد کودکان یادگیری کمتری نسبت به حضوری داشته باشند و در آموزش مجازی صرفا رفع تکلیف بود تا یادگیری دقیق مطالب. همچنین در آموزش مجازی به دلیل درگیری زیاد والدین با کودکان در یادگیری، بازی گوش بودن بچه‌ها و عدم شناخت والدین از شیوه‌های تدریس برای یاددادن مطالب به بچه‌ها که گاهی سعی می‌کردند با دعوا به کودکشان یاد دهند که باعث زدگی کودکانشان از درس و مدرسه، سرخوردگی کودک و همچنین ایجاد اعصاب خوردی برای خود والدین می‌شد به خصوص والدینی که چند فرزند در حال تحصیل داشتند. اما واقعاً خوب بود که دیدم نقاط قوت و ضعف بچه‌هایم کجاست. بنابراین متوجه شدم که هر دو بچه، به خصوص پسرم، بسیار بیشتر از آن چیزی که تصور می‌کردم توانایی دارند. و همچنین مواردی بود که معلمان گفتند دختر سال چهارم من در آن خوب است، مثل اینکه واقعاً خوب است، اما در واقع، او درک خوبی از ریاضیات و بخش‌هایی از آن نداشت و فرصت خوبی برای من بود تا آن‌ها را زمانی که بینش‌های مربوط به یادگیری، ضعف‌ها یا نگرانی‌هایی را آشکار

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

می‌کرد، مرور کنم».

- در آموزش حضـــوری با توجه به تعامل کودک با همکلاســـان و با معلم و تنوعی که معلم در آموزش هر درس بـه کـار می‌برد میزان یـادگیری دلنش‌آموزان افزایش پیدا می‌کند و به شـکل رقابت و با اشـتیاق هر درس را یاد می‌گیرند. ولی مجازی ایجاد این ارتباطات و تنوع‌ها برای والدین امکان پذیر نبود.

- وابســـتگی شـــدید دانش آموزان بـه والـدین در یادگیری و ارزشـــیابی معضـــلی اســـت که دردوره‌ی پساکرونا پیامدهای خود را نشان داد.

-بچه‌ها ارتباطات با دوسـتان همسـالانشـان ندارند و روابط اجتماعی افت کرده بود.

- مهارت کار گروهی دربچه‌ها افت کرده بود.

مادر شـــرکت کننـده ۱۰ (۳۲ ســـال): برآوردن نیازهای چند کودک در خانه یک مشـکل بود. فرزندان من از درس و یادگیری بدشـــان نمی‌آید، اما از معلم بودن مادر متنفرند. آنها خواهان بازگشـــت معلم خود هستند. فرزندم بسیار توانمند است برای انجام بهترین کارش مدام به انگیزه می‌دادم، اما آنقدر که در مدرسـه تلاش مـی‌کنـد، در کلاس آموزش مـجـازی تلاش نمی‌کرد. بچه‌ها در کنار دوســتانشــان و بازی‌ها انرژی زیـادی مصـــرف می‌کردنـد خیلی خوب بود. در دوره قرنطینه کرونا که نمی‌شـد بیرون بروند، یا پشـت‌بوم یا حیاط، بعضـــی وقت‌ها پیش خودم می‌گفتم خوبه که تلفن هســت، تماس تصـویری هســت تا بچه‌ها یکمی دلشـان باز بشـود و یاد بگیرند که لااقل ارتباط کلامی داشته باشند.

با مطالعه و تحلیل پاسخ‌های هر نفر، برای هر یک از مصـاحبه‌ها، همه ایده‌های مسـتقل در قالب مضـامین پایه شـناسـایی شـدند. در صـورت وجود بخش‌هایی با مضـــامین مشـــابه در متن پاســـخ‌های قبلی، از همان مضمون قبلی اختصاص داده شده به عنوان نشانگر آنها اســتفاده شــد. در نهایت ۸ مضــمون پایه برای تجربه زیســته والدین از مســائل آموزشــی فرزندان در دوران کرونا و ۸ مضــمون پایه برای تجربه زیســته والدین از مسائل تربیتی فرزندان در دوران کرونا شناسایی گردید که در جدول ۲ (مسـائل تربیتی)، هر یک از مضـامین پایه به همراه تعدادی از شواهد مربوطه ارائه شده است.

این سـوالات ارتباطات و تعامل همدلی، انگیزه، تنبلی و حواسـپرتی، تغییر مسـئولیت یادگیری، برنامه کلاس درس آموزش مجـازی فرزنـدان، عـدم وجود تکرار و تمرین، عدم حرف شـــنوی از والدین، ضـــرورت تهیه ســـخت افزار و مشـــکلات اینترنت، همدلی و مدیریت شـرایط نامطلوب، احسـاس غرق شـدن (فرسـودگی) والدین، انجام فعالیت‌های گروهی، پایبندی به مقررات نظم و انضـــباط کلاســـی، عدم توجه به ویژگی‌های شـــناختی دانش‌آموزان، گفتگوی عاری از خشـــونت، تفریح و شـادی از فعالیت‌های روزانه و ایجاد تعادل بین مشـکلات کاری والدین و نیازهای یادگیرنده (فرزندان) را ارزیابی کردند.

بررسـی یافته‌های سـوال مسـائل تربیتی پژوهش در این مطالعه به شرح ذیل بود:

- مؤلفه‌های بســـته آموزشـــی مبتنی بر تجربه زیســـته والدین از مســـائل تربیتی فرزندان در دوران کرونا کدام است؟
- محتوای بسته آموزشی مبتنی بر ادراک تجربه زیســـته والدین از مســـائل تربیتی فرزندان در دوران کرونا چیست؟

۱- همدلی و مدیریت شـــرایط نامطلوب: یکی از مهمترین مســـاله والدین و مادران در همه‌گیری کرونا، چگونگی ارتباط با فرزندان اســـت. از آنجا که والدین و فرزندان زمان زیادی را در کنار یکدیگر هســـتند، ایجاد فضـای تعاملی جدید در روابط خانواده بعلت قرنطینه از یک سـو، دغدغه‌های والدین راجع به بیماری و اخبار و اطلاعات که از رسانه‌ها پخش می‌شود از سوی دیگر به شـــکل‌گیری کنش‌های خلاقانه خاصـــی انجامید، تا مادران بتوانند به هر شـــکل ممکن جو را کنترل کنند. طبیعتا در فضـای جدید والدین بایسـتی ارتباط بهتر و مبتنی بر تعامل و گفتگوی بیشـتری نسـبت به گذشـته داشته باشند. چرا که تفاهم نداشتن باعث دلخوری‌ها و ایجاد خلل در رابطه والدین با فرزندان شده که پیآمدآن در شـــرایط قرنطینه خانگی و فاصـــله‌گذاری اجتماعی فشارهای مضاعفی است که به خانواده وارد می‌گردد.

۲- احســاس غرق شــدن (فرســودگی) والدین:

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

نقش مادری به ویژه در این دوران خاص با مسئولیت‌های پیوسته و فارغ از زمان و مکان که با استرس همراه بوده و به صورت تمام وقت در حال انجام مسئولیت‌های خود بوده، باعث کاهش انرژی او شده و همچنین فرصتی برای فراغت و انجام فعالیت‌های مورد علاقه خود ندارد، به تدریج موجب فرسودگی او می‌شود. یکی از شرکت‌کنندگان به سادگی پاسخ داد: «وقت من زیاد نیست». برخی شرکت‌کننده خاطرنشان کردند که به‌عنوان بزرگسال، به دلیل یک عامل یا شرایط احساس غرق شدن می‌کنند. یکی از پاسخ‌دهندگان تعداد منابع را عامل مهمی عنوان کرد: «احساس غرق شدن به عنوان والدین با تعداد منابع درسی ارائه شده بسیار دشوار است». والدین در شرایط آموزش‌های مجازی و ترکیبی نقش مضاعفی داشتند و می‌بایست همسو با معلم و هم جهت با روش‌های تربیتی معلم گام برمی‌داشتند. برنامه منسجم ودپارتمان‌های مفید برای آموزش وللدین وجود ندارد و آموزش‌ها به صورت پراکنده در قالب آموزش خانواده، انجمن اولیا و مربیان،... انجام می‌شود که اهداف واحدی را دنبال نمی‌کنند واولیا در ابتدایی به عنوان همیاران ودستیاران معلمان به رسالت و نقش خود واقف نیستند.

۳-انجام فعالیت‌های گروهی: قرنطینه، تعطیلی مدارس و فاصله‌گذاری اجتماعی، تغییراتی در نحوه تعامل کودکان با خویشاوندان، گروه همسال و معلمان ایجاد می‌کند. فرزندان به دلیل آموزش مجازی و وضعیت بیماری کرونا، امکان حضور در فعالیت‌های فراغت‌ساز را ندارند، ارتباطات با همسالان به حالت تعلیق درآمده است، با کادر مدرسه و دوستان، و فضای فیزیکی مدرسه آشنایی پیدا نکرده و مهارت‌های اجتماعی لازم برای یک دانش‌آموز پایه اول را نمی‌آموزند. محدودیت رابطه با گروه همسال در محیط های اجتماعی، شبکه‌های حمایت اجتماعی را در کودکان محدود کرده و تمایل آنان را به استفاده از فضاهای مجازی بیشتر کرده است، این مسئله ممکن است به اعتیاد آنان به اینترنت منجر شود.

۴- پایبندی به مقررات نظم و انضباط کلاسی: نظم و انضباط از طریق آموزش و تجربه به کودک منتقل می‌شود. مشکلات اینترنت و نبود تجهیزات کافی و عدم آشنائی با فرایند کار در فضای مجازی، یکی از مهمترین دردسرهای دانش‌آموزان، اولیاء و معلمان در زمان ارزشیابی‌های مجازی و عامل بی‌نظم و انضباط کلاسی بود. از سوی دیگر تقلب توسط دانش‌آموز و کمک نامحدود اولیاء، اصالت ارزشیابی‌های مجازی را زیر سوال برد.

۵-عدم توجه به ویژگی‌های شناختی دانش‌آموزان: یکی از مشکلاتی که تقریبا همه‌ی معلمان در دوران کرونا بی‌توجهی والدین به ویژگی‌های شناختی بچه‌ها در این شرایط بود و بیشتر به مسئله درس بچه‌ها اهمیت می‌دادند. بدون تردید اگر در امر تعلیم و تربیت همراهی و همکاری وللدین و خانواده‌ها نباشد احتمال موفقیت در آن بسیار کم خواهد بود. استرس روان‌شناختی حاصل از بیماری همه‌گیر کرونا و قرنطینه (برای مهار این بیماری) پیامدهای نامطلوبی در سطوح فردی، بین فردی و آموزشی برای کودکان که در سنین تحصیل هستند، ایجاد می‌کند. بررسی پیامدهای روان‌شناختی بیماری کرونا در بعد فردی نشان داد که کودکان که در سنین تحصیلی هستند از مشکلاتی مانند افسردگی، اضطراب، اختلال استرس پس از آسیب، خشم، ، بی‌خوابی، احساس تنهایی (به ویژه تک فرزندان)، از دست دادن آزادی، پریشانی‌های روان‌شناختی و هیجانی، استرس‌های روان شناختی، خستگی و بی‌حوصلگی، ترس از سرایت بیماری به خودشان و افراد خانواده، عدم دسترسی به مراقبت‌های پزشکی، مشکلات تغذیه، و کاهش فعالیت‌های بدنی و محدودشدن تفریحات رنج می‌برند.

۶- گفتگوی عاری از خشونت: این غیرقابل انکار است که آموزش از راه دور بسیار سنگین است؛ اختلالات روانی-اجتماعی به ویژه برای کودکان در حال افزایش است. در دوران کرونا انگیزه یادگیری و توانایی های شناختی کودکان کاهش می‌یابد و رشد خشونت علیه کودکان در خانه نگران کننده است. وللدین به ندرت عصبانی شده و حتی کودکان را مورد ضرب و شتم قرار می‌دهند؛ زیرا کودکان در یادگیری تنبل

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

هستند و نمی‌توانند وظایف مدرسه را انجام دهند.

۷- تفریح و شادی از فعالیت‌های روزانه: قرنطینه منجر به از دست دادن آزادی کودکان می‌شود. کودکان، از شرایط سخت قرنطینه و احساس تنهایی (به ویژه تک فرزندان) و کاهش فعالیت‌های بدنی و محدودشدن تفریحات رنج می‌برند و ممکن است به عنوان مانعی برای پیروی از قرنطینه و عدم سازگاری با آن تلقی شود. برای افزایش بازده های یادگیری در آموزش آنلاین، حضور شناختی، حضور اجتماعی و حضور تدریس ضروری است. ضعف در حضور شناختی و حضور اجتماعی ضعیف در یادگیرندگان، به افزایش سطح اضطراب منجر می‌شود، افزایش سطح اضطراب نیز به نوبه خود می تواند مشکلات انگیزشی از جمله اهمالکاری و تأخیر ناشی از نگرانی و اضطراب و تأخیر مربوط به نارضایتی از مطالعه را ایجاد کند.

۸-ایجاد تعادل بین مشکلات کاری والدین و نیازهای یادگیرنده (فرزندان): برای بسیاری از پاسخ دهندگان شرکت کننده، وقوع تعطیلی مدارس و تحصیل از راه دور، چالشی را برای ایجاد تعادل بین مسئولیت ها به همراه داشت .نگرانی برای مسئولیت های مختلف که برای منابع محدود زمان و انرژی رقابت می کنند اغلب توسط پاسخ دهندگان بیان شده است. مبارزه برای ایجاد تعادل بین تقاضاهای شغلی والدین و نیازهای یادگیرنده (فرزندان مقطع ابتدایی)، شایع ترین مبارزه گزارش شده در طول تعطیلی کرونا بود. چهار پاسخ دهنده به مشکل در تکمیل وظایف مربوط به شغل و حمایت از فرزند (فرزندان) خود در تکمیل تکالیف مدرسه در طول تعطیلی مدارس کووید اشاره کردند. برخی از نظرات به تشریح احساساتی پرداختند که در نتیجه مبارزه برای ایجاد تعادل بین شرایط شغلی و یادگیری احساس می‌شد. یکی از پاسخ‌دهندگان بیان کرد: «باید بین کار و کمک/ وقت گذرانی با فرزندانم تصمیم بگیرم .... گناه زیاد». دو نفر از پاسخ‌دهندگان به وضعیت ضروری کار و تأثیر آن بر تلاش برای کمک به فرزند (فرزندان) خود در یادگیری اشاره کردند. یکی از شرکت‌کنندگان اظهار داشت: «من و شوهرم هر دو کارگر ضروری هستیم و تلاش می‌کنیم تا توجه/تعاملی را که فرزندانم به آن نیاز دارند همراه با کار خودمان ارائه کنیم.» یکی دیگر از شرکت‌کنندگان بزرگ‌ترین مبارزه آموزشی خود را این‌گونه ذکر کرد: «کار کردن در آزمایشگاه و نگهداری از خانه و در عین حال تلاش برای حفظ وضعیت عادی».

جهت اعتبار سنجی بسته آموزشی مسائل آموزشی و تربیتی مبتنی بر تجربه زیسته والدین، بسته آموزشی مبتنی در اختیار هفت متخصص قرار گرفت و از آن‌ها درخواست شد تا پس از مطالعه، نظراتشان را راجع به ساختار، فرایند و محتوای هر یک از جلسات، در قالب پرسشنامه نظرسنجی که همراه بسته آموزشی تدوین شده در اختیار هر یک از متخصصان قرار گرفته بود، ارائه کنند.

ضریب توافق (توافق درونی) متخصصان درباره فرآیند، زمان، ساختار، محتوا و تمرین‌های بسته بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا در جدول ۳ ارائه شده است. چنان که در جدول ۳ مشاهده می شود، مطابق با نظر داوران تخصصی، بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا، از نظر تطابق محتوایی جلسات تنظیم شده با فرایند بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته، دارای توافق تخصصی (توافق همگرا) برابر با ۰/۹ (ردیف اول در جدول ۳)، تناسب جلسات با ساختار و گام‌های مورد نیاز در بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا، دارای توافق تخصصی (توافق همگرا) برابر ۰/۸ (ردیف دوم در جدول ۳)، از نظر کفایت زمان اختصاص یافته برای هر یک از گام‌ها و مهارت‌های بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا دارای توافق تخصصی (توافق همگرا) برابر ۰/۸ (ردیف سوم در جدول ۳)، از نظر کفایت کلی بسته آموزشی والدین

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

جدول ۳- نتیجه بررسی توافق داوران در مورد بسته نهایی آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا

ردیف	موضوع توافق	داوران						میانگین توافق	توافق کلی
		اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم		
۱	تطابق محتوایی جلسات تنظیم شده با بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا	۴	۵	۳	۵	۵	۵	۰/۹	۰/۸۴۸
۲	تناسب جلسات با ساختار و گام های مورد نیاز در بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا	۴	۳	۳	۵	۵	۴	۰/۸۰	
۳	کفایت زمان اختصاص یافته برای هر یک از گام ها و مراحل تدوین بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا	۴	۳	۴	۴	۵	۴	۰/۸۰	
۴	کفایت بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا	۴	۴	۳	۵	۵	۵	۰/۸۷	
۵	ارزیابی کلی بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا	۴	۴	۳	۵	۵	۵	۰/۸۷	

مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا، دارای توافق تخصصی (توافق همگرا) برابر با ۰/۸۷ (ردیف چهارم در جدول ۳)، و از نظر ارزیابی کلی بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا، دارای توافق تخصصی (توافق همگرا) برابر ۰/۸۷ (ردیف پنجم در جدول ۳) و توافق کلی تخصصی نیز بر روی بسته آموزشی والدین مبتنی بر ادراک تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا برابر با ۰/۸۴۸ است.

بحث

مضامین به دست آمده بر اساس مصاحبه‌های میدانی تجربه زیسته والدین از مسائل تربیتی عبارتند از: همدلی و مدیریت شرایط نامطلوب، احساس غرق شدن (فرسودگی) والدین، انجام فعالیت‌های گروهی، پایبندی به مقررات نظم و انضباط کلاسی، عدم توجه به ویژگی‌های شناختی دانش‌آموزان، گفتگوی عاری از خشونت، تفریح و شادی از فعالیت‌های روزانه و ایجاد تعادل بین مشکلات کاری والدین و نیازهای یادگیرنده (فرزندان) که با نتایج پژوهش اخیر که نشان می‌دهند در شرایط قرنطینه خانگی مهمترین دغدغه والدین، نحوه تعامل با فرزندان است و به پنج مضمون گفتگو و همدلی، دانش و مهارت، فراغت و سرگرمی، سازگاری و آرامش، مدیریت اطلاعات، شیوه های تعامل والدین با فرزندان اشاره دارد، و پژوهش میرانی قاسمپور و همکاران (۲۰۲۴) (۱۴)، که به مواردی از جمله مشکل بودن آموزش مجازی برای مقطع ابتدایی، عدم دسترسی همه اعضای خانواده به امکانات سمعی و بصری هوشمند، نداشتن مهارت لازم بسیاری از خانواده‌ها برای آموزش فرزندان خود در خانه؛ ایجاد اضطراب و نگرانی در دانش‌آموزان و خانواده‌ها؛ همکاری نکردن خود فرزندان در امور درسی با والدین (جدی نگرفتن فضای آموزش از راه دور) اشاره دارد، و پژوهش اخیر تجربیات والدین در مورد همه گیری مورد بررسی قرار گرفت و هشت موضوع تجربه آموزشی والدینی، هدایت نقش‌ها و مسئولیت‌ها و تعاملات خانوادگی، تشخیص امتیازات، روال عادی زندگی، سانسور

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

اطلاعات کودکان در مورد همه گیری کووید-۱۹، سطوح بالای ناراحتی روانی و انزوای اجتماعی در دوران همه گیری برای والدین و فرزندان، فاصله اجتماعی و تکیه بی سابقه بر ارتباطات مجازی وتجربیات معنی‌دار در مورد آیین‌های موجود و تجربیات روزانه مشخص شد، نزدیک است (۱۲)، پژوهشها به این امر اشاره دارند که زنان شاغل به دلیل فشارهای کاری و خانوادگی، برای مراقبت از فرزندان خود اضطراب بیشتری را متحمل می‌شوند، همچنین سایر مسائل مانند مشکلات با همسر، از دست‌دادن شغل، فشار کارهای منزل، مراقبت از کودکان و بیماری باعث احساس ناکامی مادران می‌شود و پژوهش محققان که به مشکل متعادل‌سازی مسئولیت‌ها و پژوهش اخیر که به عدم آموزش والدین و عدم‌آمادگی پذیرش آموزش آنلاین و پژوهشی که به شکاف دانش والدین و محتوی کتب دانش‌آموزان اشاره دارد، نزدیک است. مادران به دلیل محدود شدن ارتباطات، نداشتن وقت مختص به خود، ایجاد اختلال در زندگی فردی واجتماعی، و صرف وقت بسیار زیاد برای آموزش فرزندان به مرور به دلیل مضیقه فراغت و تحلیل انرژی احساس غرق شدن (فرسودگی) داشتند که با نتایج پژوهشی که نشان می‌دهد نیمی از والدین احساس مسئولیت در مورد آموزش فرزندانشان در خانه را بیش از حد احساس می‌کنند و از هر پنج والدین دو نفر معیارهای افسردگی و اضطراب را دارند، نزدیک است (۸). از سوی دیگر بر اساس تجارب زیسته والدین از مسائل تربیتی، فرزندان هم در آموزش مجازی با مسائل متعددی روبرو بوده‌اند که از آن جمله در حوزه مشکلات آموزشی، دانش‌آموزان به علت قرنطینه و استفاده از آموزش آنلاین با مشکلاتی از جمله ضعف انگیزه، مشکلاتی در مدیریت زمان، ترس از ارزشیابی پایانی، افزایش بار شناختی و ضعف در بازده‌های آموزشی مواجه می‌شوند که با نتایج پژوهش بروئر (Brouwer) (۲۰۲۲) که نشان می‌دهد دانش‌آموزان با ناتوانی از خدمات آنلاین مدرسه در مقایسه با خدمات حضوری، مدعی بودند ناتوانی و مشکلات مربوط به آن نظیر مشکل در تمرکز، مدیریت زمان و مشکل در آزمون‌ها موجب عدم موفقیت‌شان در یادگیری آنلاین می‌شود، همسو است (۴).

همچنین در فضای مجازی فرصت‌های کم‌یابی برای تشکیل تیم و واگذاری فعالیت‌های یادگیری به ویژه در انجام تکالیف و پیش بردن پروژه‌ها وجود دارد. در شرایطی که به دلیل وجود وضعیت فوق العاده، دانش‌آموزان از حضور فیزیکی در کنار یکدیگر منع می‌شوند، اشتیاق آنها برای همکاری در فعالیت‌های درسی در کنار همکلاسی‌های خود به صورت غیرحضوری بیشتر از زمان‌های دیگر است. اما، دانش‌آموزان از یادگیری و بازی با همسالان باز می‌مانند که خود می‌تواند یادگیری مهارت‌های اجتماعی را با افول مواجه نماید و با توجه به محدود شدن تعاملات انسانی ارتباط به صورت رودررو و حضوری امکان‌پذیر نبوده و روابط بین فردی کاهش می‌یابد، به نوعی کار گروهی دلنش‌آموزان و روابط عاطفی دلنش‌آموزان و معلمان نیز تنزل یافته است،کما اینکه انتقال احساس و انرژی در آموزش پایین آمده است. تعلیق تعاملات کیفیت یادگیری و نداشتن انگیزه کافی است که این مساله، عوارض جسمی و روحی برای فرزندان ایجاد کرده است (۱۵). همچنین شواهدی از تجارب زیسته والدین از مسائل تربیتی نشان داد که به دلیل عدم آمادگی خانواده‌ها برای آموزش مجازی برخوردهای نامتعارف والدین با دانش‌آموزان بیشتر شده است کما اینکه برخی مصاحبه شوندگان اظهار نموده‌اند که دعوا و تنبیه بچه‌ها درخانواده رخ داده است و برخی خانواده‌ها از افت تحصیلی فرزندانشان سرخورده شده‌اند. لذا نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش بارزوک (Barczok) و همکاران (۲۰۲۱) که نشان دادند تاثیر قرنطینه بر مشکلات رفتاری و عاطفی کودکان توسط والدین باعث افزایش استرس والدین و کودکان شده و والدین مشکلات بیشتری را گزارش کردند که این امر منجر به برخورد خشن والدین با کودکان در خانه شد؛ همخوان می‌باشد (۱).

نتیجه‌گیری

در کل بر اساس یافته‌های این تحقیق، آنچه در زمینه

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

تجربه زیسته والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان از مسائل تربیتی در دوران کرونا درک می‌شود، به این موضوع اشاره دارد که مادران درگیر بسیاری از فشارها، نگرانی‌ها و برخی‌دل‌خوشی‌ها در زمینه‌های مختلف روانی- اجتماعی و خانوادگی در زندگی با کودک خود می‌باشند. بسیاری از این نگرانی‌ها و ناامیدی‌ها به عدم آگاهی و شناخت کامل از چگونگی ارتباط و آموزش به فرزندان مقطع تحصیلی دبستان و کنارآمدن با افکار و احساسات خویش، ویژگی‌های شخصیتی و نگرشی مادر، فشارها و رفتارهای ناسازگارانه کودک در دوران بحران کرونا و همچنین عدم وجود پشتوانه‌های اجتماعی و خدمات آموزشی دولتی برمی‌گردد. در این میان تصورات، نگرش‌ها و بازخوردهایی که افراد جامعه، خانواده و حتی سیستم آموزش و پرورش ابتدایی به مادران این کودکان تحمیل می‌کنند نیز می‌تواند بسیار در تجربه زندگی در مسائل تربیتی دانش‌آموز ابتدایی در شرایط کرونا مؤثر باشد. در نتیجه شناخت وضعیت روانی مادران، توجه به نیازها و مشکلات آن‌ها، همکاری و همیاری بیش‌تر متخصصان و والدین و تلاش در جهت درک دنیای مادران دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان و فراهم نمودن منابع حمایتی و آموزشی برای این افراد در جهت تأمین سلامت روان و پیشرفت تحصیلی آن‌ها بسیار ضروری به نظرمی‌رسد. لذا کاوش بیشتر مشکلات، نیازها و همچنین توانمندی‌های مادران در حل مشکلات و مسائل‌خانواده، نتایج حائز اهمیتی را در جهت رویارویی علمی‌تر با این موضوع فراهم می‌نماید. در واقع مادری که از نقاط ضعف و قوت خویش آگاه است و از سلایق و علائق خویش خبر دارد بهتر می‌تواند از ویژگی‌ها و نقاط قوت و ضعف فرزند خویش آگاهی یابد و بر ای بهبود آنها گام بردارد. در واقع خودآگاهی به مادر کمک می‌کند تصویری واقعی از مادر بودن خود و نه تصویری ایده‌آل از مادری کامل و بدون اشتباه در ذهن خود داشته باشد و با این شناخت واقع‌بینانه از توانمندی‌ها و ضعف‌ها، خوبی‌ها و بدی‌های خودگام اول برای تحقق یک رابطه سالم را برمی‌دارد.

محدودیت‌ها

یافته‌های این پژوهش با توجه به روش پژوهش، ملاحظات فرهنگی محدودیت‌هایی درزمینه‌ی تعمیم دارد.

۱. یافته‌های این پژوهش مشلبه سایر تحقیقات کیفی، تعمیم‌پذیری کمی دارد، به ویژه این پژوهش که جامعه پژوهش محدود به واللدین دارای فرزندان مقطع ابتدایی در دوران کرونا شهر یزد بود، لذا با توجه به تفاوت‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، تعمیم نتایج به والدین دارای فرزندان مقطع تحصیلی دبستان در دوران کرونا سایر دوره‌های تحصیلی و والدین شهرهای دیگر با خصوصیات بسیار متفاوت از نمونه باید با احتیاط صورت گیرد.

۲. انجام مصاحبه‌ها اینکه اطلاعاتی پیرامون نظرات اندک مشارکت‌کنندگان که از گزارش بیشتر خودداری کرده و یا افرادی که نوار و یا متن مصاحبه‌های خود را پس گرفتند در دست نیست. اگرچه با توجه به راهکارهای مختلف که در جهت بالا بردن مقبولیت و عینیت‌پذیری مورد استفاده قرار گرفت، به نظر یافته‌های بدست آمده اعتماد و اعتبار کافی را دارا می‌باشد.

ناتوانی برخی شرکت‌کنندگان از بیان جنبه‌های خاص از تجربه‌شان در انجام مصاحبه‌ها در رابطه با تجارب چالش‌های آموزش مجازی از مسائل تربیتی فرزندانشان در دوران کرونا می‌باشد. این اطلاعات ممکن است دارای دقت و صحت محدود باشد

پیشنهادات

با توجه به گستره‌ی نظری موجود، یافته‌ها و محدودیت‌های حاضر، می‌توان پیشنهادها و جهت‌گیری‌های پژوهشی زیر را ارائه نمود که فراهم کننده زمینه‌های پژوهشی جدید می‌باشند:

۱. با توجه به این که این پژوهش بر اساس تجربه زیسته والدین دانش آموزان شهر یزد انجام گرفت و با توجه به این که مسایل فرهنگی در زندگی افراد تاثیر دارد، توصیه می‌شود پژوهش‌های مشابهی در سایر مناطق کشور انجام گیرد تا بتوان در مورد تعمیم

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]

یافته‌های این پژوهش تصمیم‌گیری بهتری نمود.

پیشنهاد می‌گردد به دلیل جدید بودن موضوع، پژوهش‌های کمی و کیفی در اثربخشی بسته آموزشی تجارب زیسته والدین از مسائل تربیتی فرزندان در دوران کرونا برای نمونه‌های بزرگتر و نیز بر اساس تجربه زیسته معلمان و دانش آموزان و متغیرهای مرتبط فردی و بین فردی، اجرا شود و نتایج با پژوهش حاضر مقایسه گردد

ملاحظات اخلاقی

این مقاله زیر نظر کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد و با کد اخلاقی به شناسه IR.IAU.YAZD.REC.1401.007 انجام گرفته است.

مشارکت نویسندگان

سید حمید آتش پور نگارش مقاله و محمدحسین فلاح ویراستاری مقاله را برعهده داشتند و سوده امیرخانی دهکردی داده‌ها را تجزیه، تحلیل و تفسیر کرد.

References

1. Barczok M. Was tun mit Atemwegspatienten in Corona-Zeiten? [What to do with patients with chronic lung disease in the era of Corona?]. MMW Fortschr Med. 2021;163(2):48-49. German.
2. Basu M, Das SK. Clinical Characteristics of Paediatric Hyperinflammatory Syndrome in the Era of Corona Virus Disease 2019 (COVID-19). Indian J Clin Biochem. 2021;36(4):404-415.
3. Dewan A, Mitra S, Aggarwal S, Barik S, Kaur I, Umesh P, Dewan R. Management of cervical cancer during the corona virus disease-19 (COVID-19) era. Br J Radiol. 2021;94(1117):20200686.
4. Brouwer W, Huls S, Sajjad A, Kanters T, Roijen LH, van Exel J. In Absence of Absenteeism: Some Thoughts on Productivity Costs in Economic Evaluations in a Post-corona Era. Pharmacoeconomics. 2022;40(1):7-11.
5. Rajendran DK, Rajagopal V, Alagumanian S, Santhosh Kumar T, Sathiya Prabhakaran SP, Kasilingam D. Systematic literature review on novel corona virus SARS-CoV-2: a threat to human era. Virusdisease. 2020;31(2):161-173.
6. Gattani VN, Gattani G. 'Novel' Ear Injuries in Novel Corona Virus Era. J Maxillofac Oral Surg. 2022;21(1):112-114.
7. GBD 2021 Stroke Risk Factor Collaborators. Global, regional, and national burden of stroke and its risk factors, 1990-2021: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2021. Lancet Neurol. 2024;23(10):973-1003.
8. Dulipsingh L, Lang M, Diffenderfer MR, Cook L, Puff J, Diaz L, He L, Schaefer EJ. Severe acute respiratory syndrome corona virus-2 (SARS-CoV-2) serology in the vaccination era and post booster vaccination. J Clin Virol Plus. 2023;3(1):100130.
9. Ali FR, Al-Niaimi F. How dermatology will change in the post-COVID-19 ('POST-CORONA') era. Clin Exp Dermatol. 2020;45(6):764-765.
10. Higashide R. [Image Sciences Division in the Post-Corona Era Expectations and Prospects]. Nihon Hoshasen Gijutsu Gakkai Zasshi. 2024;80(7):I. Japanese.
11. Dhar J, Samanta J, Kochhar R. Corona Virus Disease-19 pandemic: The gastroenterologists' perspective. Indian J Gastroenterol. 2020;39(3):220-231.
12. Asayag N, Skliar A, Rozental L, Moshe R, Kitay-Cohen Y. Eliminating the Sterility of a Patient-Doctor Relationship During the Corona Era. Isr Med Assoc J. 2020;22(6):342.
13. Surber RS. Corona pan(dem)ic: gateway to global surveillance. Ethics Inf Technol. 2021;23(3):569-578.
14. Ghasempour S, Abbasi A, Basirinezhad MH, Dadgari A, Ebrahimi H. Relationship between resilience and self-efficacy among Iranian nurses: a cross-sectional study during the post-Corona era. BMC Nurs. 2024;23(1):243.
15. Mahmoudi M, Moore A. Implications of Biomolecular Corona for Molecular Imaging. Mol Imaging Biol. 2021;23(1):1-10.

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.47176/rjms.32.65]